

۱۴۹۵۰۰۰۰

معیارهای دینی و حقوقی نکاح

در فقه شیعه و قانون مدنی ایران

(نظام حقوقی معاصر)

تألیف:

دکتر رحمت‌الله بیانی استخرسری

انتشارات آردون

سرشناسه	: بابایی استخرسری، رحمت‌الله، ۱۳۴۹.
عنوان و نام پدیدآور	: معیارهای دینی و حقوقی نکاح در فقه شیعه و قانون مدنی ایران (نظام حقوقی معاصر) / تألیف: رحمت‌الله بابایی استخرسری.
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۳۷۶ ص.
شابک	: ۷ - ۴۶۰ - ۲۳۱ - ۹۶۴ - ۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیفا
موضوع	: عشق - جنبه‌های مذهبی - اسلام - زناشویی - ایران
موضوع	: Love - Religious aspects - Islam - Marriage - Iran
موضوع	: زناشویی (فقه) - ایران
موضوع	: Marriage (Islamic Law) - Iran
رد. بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ب ۲ ع ۵ / BF۵۷۵
رد. بندی دیویی	: ۱۵۲/۴
شماره کتابخانه ملی	: ۴۶۷۷۱۷۶

انتشارات آرون

معیارهای دینی و حقوقی نکاح

در فقه شیعه و قانون مدنی ایران

(نظام حقوقی معاصر)

تألیف: دکتر رحمت‌الله بابایی استخرسری

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۳۹۶

چاپ مدیران: ۱۲۰۰ نسخه

۲۸۰۰۰ تومان

نشانی: میدان انقلاب - خیابان ۱۳ فروردین - خیابان وحید نظری - نرسیده به خیابان میری - آلود

تلفن: ۵۱ - ۶۶۹۶۲۸۵۰

پلاک ۱۰۵ - واحد ۳

وبسایت: www.Arvanashr.ir

Arvanashr@yahoo.com ایمیل:

فهرست

۱۵	 مقدمه
۲۱	 بخش اول: عشق
۲۱	 فصل اول: مفاهیم عشق
۲۳	 اثر عشق در وجود انسان
۲۳	 مفاهیم عشق در قرآن، احادیث و روایات
۲۴	 حکایاتی در باب عشق
۲۴	 مور و عشق
۲۵	 پیرزن و عشق به حضرت یوسف
۲۶	 فصل دوم: عشق از دیدگاه نخبگان و برجستگان
۳۲	 فصل سوم: عشق و مفاهیم آن در اشعار شعرا
۴۰	 به نام حضرت دوست که هر چه هست از اوست

۴۱	سماع سوختن
۴۳	بخش دوم: ازدواج و مقدمات آن
۴۳	فصل اول: ازدواج
۴۳	تعریف لغوی ازدواج
۴۶	تعریف اصطلاحی ازدواج
۴۷	اهمیت و فواید ازدواج در اسلام
۵۱	عوامل اصلی ازدواج و آثار مثبت و مفید آن
۵۱	۱- خودکنایی و استقلال
۵۲	۲- بتن آرامش و سکون و تکمیل تکامل
۵۳	۳- حفظ دین
۵۳	۴- بقای نسل
۵۴	۵- احساس مسئولیت
۵۵	۶- و موارد مهمی چون
۵۵	فصل دوم: مقدمات ازدواج
۵۵	انتخاب همسر
۵۷	معیار و ملاک انتخاب همسر
۵۸	۱- انتخاب همسر با کیست؟
۶۰	۲- خواستگاری
۶۲	آیا خواستگاری از زنی که از او قبلاً خواستگاری...
۶۴	فلسفه خواستگاری کردن مرد از زن
۶۶	۳- رعایت شرایط ازدواج
۶۶	الف) سن ازدواج
۶۷	ب) نکاح توسط ولی
۶۹	ج) سلامت عقل

۷۴	فصل سوم: عقد ازدواج
۷۷	مسائل اجرای عقد و صیغه آن
۷۷	۱- اجرای عقد بطور مستقیم
۷۸	۲- اجرای عقد بطور غیر مستقیم (وکالت)
۷۹	فصل چهارم: موانع ازدواج
۸۰	۱- قرابت نسبی
۸۱	۲- قرابت رضاعی
۸۳	۳- قرابت نسبی
۸۵	۴- زنا
۸۵	۵- کفر
۸۶	۶- ناصب و عاکنده
۸۶	۷- ازدواج در حال احام
۸۶	۸- ارتداد
۸۷	۹- سه طلاق
۸۷	۱۰- ازدواج با دختر صغیر
۸۷	۱۱- ازدواج با مشرکین
۸۸	فصل پنجم: ازدواج از دیدگاه نخبگان و برجستگان
۹۳	بخش سوم: تعریف حقوق و وظایف و ضرورت‌های
۹۳	فصل اول: حقوق و وظایف
۹۲	مفهوم حقوق
۹۵	مفهوم تکلیف (وظیفه)
۹۵	رابطه حق و تکلیف (حق و وظیفه)
۹۷	فصل دوم: ضرورت‌های استحکام و تداوم زندگی زوجین
۹۸	۱- احترام و محبت
۱۰۰	۲- توافق و تفاهم

- ۳- تعاون و همکاری ۱۰۱
- ۴- تقسیم کار ۱۰۲
- ۵- خوش اخلاقی زوجین ۱۰۳

- بخش چهارم: ازدواج موقت و بازتاب اجتماعی آن ۱۰۹
- فصل اول: متعه یا ازدواج موقت ۱۰۹
- تعریف متعه یا ازدواج موقت ۱۰۹
- سابقه فقهی ازدواج موقت ۱۱۱
- ازدواج موقت از دیدگاه قرآن و ائمه معصومین ۱۱۲
- الف. قرآن ۱۱۲
- ب) ائمه معصومین ۱۱۳
- فصل دوم: نظرات متعدد مع الفان و موافقان... ۱۱۴
- وجه تمایز نکاح دائم و نکاح متعه ۱۱۸
- وجه اشتراک ازدواج موقت و ازدواج دائم ۱۱۹

- بخش پنجم: حقوق زن ۱۲۱
- فصل اول: مهریه ۱۲۱
- تعریف مهریه ۱۲۱
- انواع مهریه ۱۲۳
- لزوم مهر ۱۲۴
- لزوم مهر در کتاب خدا ۱۲۴
- سنت ۱۲۵
- مواردی که نمی توان مهر قرار داد ۱۲۷
- ۱- اموال غصبی ۱۲۷
- ۲- اموال اجاره ۱۲۷

۱۲۸	 مقدار مهر
۱۲۹	 آیا زیادی مقدار مهر موجب استحکام زندگی زناشویی است؟
۱۳۰	 تملک مهر
۱۳۲	 نحوه پرداخت مهریه
۱۳۳	 طرح چند سؤال در ارتباط با مهر و پاسخگویی به آن
۱۳۳	 آیا ایربهاء جزء مهر محسوب می شود یا خیر؟
۱۳۴	 آیا بار عروس از مهریه سهمی می برد؟
۱۳۴	 فصل دوم: نفقه
۱۳۵	 مفهوم نفقه زوج
۱۳۵	 تعریف لغوی نفقه
۱۳۶	 تعریف اصطلاحی نفقه
۱۳۷	 ارکان نفقه
۱۳۷	 الف) خوراک
۱۳۸	 ب) پوشاک
۱۳۹	 ج) مسکن
۱۳۹	 د) اثاث البیت
۱۴۰	 ه) خادم
۱۴۰	 شرایط وجوب نفقه
۱۴۱	 الف) عقد دائم
۱۴۱	 ب) تمکین کامل
۱۴۱	 تمکین به معنای عام
۱۴۲	 تمکین به معنای خاص
۱۴۳	 دلایل وجوب نفقه همسر
۱۴۳	 الف) کتاب خدا
۱۴۴	 ب) روایات
۱۴۵	 ج) اجماع

۱۴۵	 (د) عقل
۱۴۶	 حق تقدم نفقه زن بر سایر اقارب
۱۴۶	 آیا نفقه گذشته زن با گذشت زمان ساقط می شود؟
۱۴۷	 ضمانت اجرای نفقه زوجه
۱۴۷	 ضمانت اجرای مدنی
۱۴۸	 ضمانت اجرای کیفری
۱۴۹	 فصل سوم: استقلال مالی و اقتصادی زن در خانواده
۱۵۱	 همیز
۱۵۳	 آیا کار کردن زن در منزل شوهر الزامی است...
۱۵۴	 فصل چهارم: استتاعات
۱۵۴	 الف: پاسخگوئی به نیازهای جنسی زن
۱۵۷	 آیا «عزل» موجب تعدیه حقوق زن می شود؟
۱۵۸	 نظر فقهاء در مورد عزل
۱۵۹	 ب: آراستگی و پاکیزگی و نظافت مرد
۱۶۱	 ج: قسم یا حق مضاجعت
۱۶۳	 آیا در حق قسم یا مضاجعت می توان قائل به تفضیل شد؟
۱۶۵	 بخش ششم: حقوق مرد
۱۶۵	 فصل اول: حق سرپرستی و ریاست خانواده
۱۶۷	 فصل دوم: حق طلاق
۱۶۷	 تاریخچه طلاق در دین اسلام
۱۷۰	 تعریف طلاق
۱۷۱	 صیغه طلاق
۱۷۳	 اشهاد
۱۷۴	 اقسام طلاق

۱۷۴	الف) طلاق بدعی (بدعت)
۱۷۵	ب) طلاق سنی (سنت)
۱۷۵	۱- طلاق بائن
۱۷۶	اقسام طلاق بائن
۱۷۶	الف) طلاق غیرمدخوله
۱۷۶	ب) طلاق بائنه
۱۷۷	ج) طلاق زوجه صغیره
۱۷۷	«د» و «ه» طلاق خلع و مبارات
۱۷۸	(و): سه بلاقه ای که دو رجوع در میان آن فاصله شده است
۱۷۹	طلاق خلع
۱۸۱	طلاق مبارات
۱۸۲	۲- طلاق رجعی
۱۸۲	فلسفه طلاق دادن زن توسط مرد
۱۸۶	آیا زن می تواند به درخواست خود بخود را طلاق دهد؟
۱۹۱	طلاق، یا ادامه زندگی با تنفر و انزجار
۱۹۵	مهمترین عوامل افزایش طلاق
۱۹۵	الف) تفاوت سنی
۱۹۶	ب) کم سواد یا بی سواد
۱۹۶	ج) اعتیاد
۱۹۷	د) دخالت های بی مورد پدر و مادر و سایر افراد فامیل
۲۰۰	فصل سوم: حق تمکین (طاعت)
۲۰۰	فصل چهارم: حق تعیین مسکن
۲۰۵	بخش هفتم: حقوق و وظایف متقابل زوجین
۲۰۵	حقوق و تکالیف متقابل زوجین
۲۰۶	فصل اول: عدم تشوز

۲۰۷	عدم نشوز زن
۲۰۷	مراتب نشوز و نحوه جلوگیری و درمان نشوز زن
۲۰۸	نظر قرآن کریم و فقها درخصوص جلوگیری از نشوز زن
۲۱۰	عدم نشوز مرد
۲۱۲	شقاق
۲۱۳	شرایط حکمین
۲۱۴	فصل دوم: شروط ضمن عقد نکاح
۲۱۵	تعریف شرط
۲۱۵	انواع شرط
۲۱۵	شروط ضمن عقد نکاح
۲۱۸	خیار شرط و شرط خیار
۲۱۹	شرط عدم ازدواج مجدد
۲۲۱	شرط تعیین مسکن
۲۲۳	فصل سوم: حسن معاشرت
۲۲۶	فصل چهارم: حضانت
۲۲۷	حضانت هم حق است و هم تکلیف
۲۲۹	حق حضانت
۲۳۱	در صورت فوت یا جنون پدر یا مادر حضانت کی است؟
۲۳۱	الف) فوت پدر یا مادر
۲۳۲	ب) جنون پدر یا مادر
۲۳۳	حضانت طفل بعد از فوت پدر و مادر
۲۳۳	شرایط حضانت
۲۳۵	فصل پنجم: ارث
۲۳۵	تعریف ارث
۲۳۶	موجبات ارث

۲۳۸	شرایط ثوارث زوجین
۲۴۰	میزان ارث
۲۴۰	الف) زوج و زوجه با وجود اولاد برای متوفی
۲۴۰	ب) ارث زوج و زوجه، در صورت نبودن اولاد...
۲۴۱	فلسفه نصف بودن ارث زن نسبت به ارث مرد
۲۴۵	بخش ششم: ضرب المثل ها
۲۴۵	فصل اول: ضرب المثل هایی در خصوص زن
۲۴۹	فصل دوم: ضرب المثل هایی در خصوص ازدواج
۲۵۳	نتیجه

پقدمه

هر آن کسی که در این حلقه نیست زند به شق
بسر او نمرد به فتوای من نماز کنید
«حافظ»

سخن از عشق است و زندگی، عشقی را که در پیمای آن زندگی به اوج
خود می‌رسد و پرورش می‌یابد و همانا عشق تعلیم و آموزش درست
زندگی کردن است و آن تنها راه بهتر زیستن و رسیدن به کمال و مآلوب
است.

عشق، اوج علاقه و احساس است و آتش سوزان و بحر بیکران.
عشق موهبت الهی است که خداوند به بندگان محبوب خود عطا

نموده است.

عشق همان است که زشتیها را به زیبایی و تلخی ها را به شیرینی مبدل می سازد.

سخن از پرواز عاشق با دو بال شکسته است در دیار معشوق در حریم دشت‌های پرآلاله که غریبانه در معبد عشق می‌نشیند و در انتظار طلوع زرین زندگی در بهار سبز عشق می‌ماند و پروانه وار در گرد شمع سوزان جمال ریح و سوق فضای درونش را مملو از مهر و عشق به معشوق می‌نماید و در بهار وصال به معشوق نماز شکرانه عشق می‌خواند.

«رکعتان فی العشق لا یصح وضوءهما إلا بالدم»

«نماز عشق دو رکعت است که وضوی آن جز به خون درست نیاید.»

«حلاج»

اما زندگی، زندگی بسیار زیباست زندگی زمان است یا بهتر بگویم گذشت زمان است و گذشت زمان اندیشه و سر است و گذشت عمر، گذشت زندگی و گذشت زندگی گذشت دوست داشتنی ها است.

دوست داشتن زندگی به الفاظ نیست، به زبان نیست، به بیان نیست بلکه مفهوم دوست داشتن زندگی، عمل و عقیده است، عمل به معنای خلق کردن زندگی، بوجود آوردن موقعیتهای زندگی، به معنی ساختن زندگی، به معنی ترمیم کردن آسیب پذیری های زندگیست و زندگی در یک مجموعه به معنی شیرینی و شادابی، شهامت و شکیبایی در رفع سختی ها و مشکلات زندگیست و در جانب خویش پستیها و بلندیهای

و آن بازیچه دست انسان نیست، بلکه فرصت بزرگ برای به کام نشان دادن بهترینها و برترینها در وجود خود است و اما عشق و زندگی همیشه در کنار همدیگر بطوریکه عشق عبارتست از میل و رغبت جدی به زندگی و پرورش آنچه بدان مهر می‌ورزیم می‌باشد و آنچه را که از عشق گفتیم عشق به معنای حقیقت است که همانا منتهای هر عشقی، عشق به اقدس الهی است.

و اما ازدواج ازدواج سرآغاز نوین و امید بخش تشکیل خانواده است و خانواده به عنوان اسیر کانون همکاری و تعاون متقابل زندگی اجتماعی، بر مبنای مهر و محبت و عواطف و نیازهای متقابل بوده و هست، و این عاطفه و مهر و محبت نقش اساسی و حکم اصلی را در تشکیل خانواده ایفا می‌نماید.

بحث ازدواج یکی از اساسی‌ترین و بحث اجتماعی و جایگاه والای خانواده بعنوان با هویت‌ترین و مهمترین نهاد اجتماعی، از دیرباز و علی‌الخصوص در قرون اخیر مورد توجه متفکران ملت ایران با جمع مختلف قرار داشته است بطوریکه آن را هسته اصلی و واحد بنیادین جامعه دانسته‌اند. و دین اسلام نیز این نهاد اجتماعی را و علی‌الخصوص حقوق و وظایف زوجین را نادیده نگرفته است و خانواده را به همان اندازه مورد اهمیت و تأکید قرار داده است که به جامعه و اجتماع توجه نموده است. چنانکه در مقابل حقوق جامعه، حقوق خانواده و در مقابل برابر اقتصاد جامعه، اقتصاد خانواده را قرار داده و مهمترین ویژگی احکام خانواده را، رعایت کامل عدالت و حقوق همه جانبه زن و مرد و اعضا

خانواده دانسته است.

مع الوصف با توجه به اهمیت امر ازدواج و تشکیل خانواده متأسفانه دختران و پسران قبل از تشکیل خانواده، به مقدمات و شرایط ازدواج آگاه نبوده و پس از تشکیل خانواده توجه کافی به حقوق و وظایف خود به زیربنای مسائل اساسی خانواده می باشد توجه نکرده اند و بدین وسیله ابتداءً موجبات اختلافات زناشویی خود را بوجود آورده و سپس مشکلاتی را برای جامعه و مسئولان نظام اجتماعی فراهم می نمایند.

لذا علما و فقهاء و دانشمندان و نویسندگان بسیاری جهت آگاه کردن جوانان و جوانی، بخشی از اختلافات خانوادگی و ناهنجاریهای اجتماعی و همچنین تداوم و انسجام هرچه بیشتر حیات مشترک زوجین اقدام به تألیفات بسیار زیادی در این زمینه نموده اند، تا جوانان و خانواده ها با بهره وری از این آثار، موجبات رشد و تعالی و تداوم بنیان خانواده را فراهم نمایند.

بدین ترتیب بنده حقیر با توجه به اینکه در مجموع قضایای شاهد اختلافات زناشویی و بعضاً شاهد جدایی زوجین چنان از یکدیگر که اطلاعات کافی در حل و هضم مشکلات متذکر در این زمینه نداشته اند، بوده ام، در تألیف این کتاب، تصمیم بر آن گرفتم که موضوع «عشق و ازدواج و حقوق و وظایف متقابل زوجین را بررسی نمایم و انگیزه ام اولاً از این جهت بود که تفحص و تحقیقی از جهت تئوری و نظری در این زمینه داشته باشم ثانیاً از جهت احساس مسئولیت

مطالعه آن توسط خوانندگان در جهت حل این معضل اجتماعی قدمی برداشته باشم.

اما کتاب حاضر که در پیش روی دارید در بخشها و فصول متعدد تدوین گردیده است بطوریکه در ابتدا مفهوم عشق و کاربرد و اثرات آن را در وجود انسان بررسی تا خوانندگان محترم که اغلب آنها از قشر جوان یا زوجهای جوان می باشند که زندگی زناشویی را آغاز نمودند، شاید از این موهبت الهی که عشق در زندگی و بهره‌وری و بکارگیری عشق در زندگی بی بهره بودند به احسن است عشق در زندگی پی ببرند و با استفاده از مطالبی که در باب عشق و زندگی بطور مختصر و اجمالی به نگارش در آمده است استفاده مطلوب و بهینه نمایند. و هرگز بدون عشق به زندگی، قدم در این راه پر مسئولیت ننهند. همچنین در بخشها و فصول دیگر این کتاب به بررسی مهمترین مسائل ازدواج، انتخاب همسر و ملاک و معیار انتخاب همسر و شرایط و مقدمات ازدواج و حقوق و وظایف زن و شوهر را بطور مجزا و همچنین حقوق و وظایف متقابل زوجین پرداخته و به بررسی ضرورت‌های استحکام و تداوم زندگی زوجین از قبیل توافق و تفاهم و تعاون و همکاری و تقسیم کار و ابراز محبت و خوش خلقی متقابل زوجین پرداخته شد.

در نهایت این نکته قابل ذکر است با توجه به بررسی‌ها و تحقیقات بعمل آمده در خصوص ازدواج و حقوق زوجین علی‌الخصوص حقوق زنان، علیرغم تأکید اسلام به ارزش زن و رعایت حقوق آنها متأسفانه در جامعه ما توجهی که شایسته و بایسته زنان است اعمال نشده است. لذا از

قانونگذاران و حقوقدانان و نویسندگان استدعا دارم توجه و عنایت بیشتری در وضع قوانین و بعضاً تغییرات قوانین و دفاع از حقوق زنان نمایند تا بعضی از هوسرانان و مدعیان قائل به حقوق خود نتوانند سوءاستفاده نمایند و زندگی و آینده زنان و دختران را به تباهی بکشانند.

www.ketab.ir